

Fra clock-time til fokus på øjeblikket

Annette Kamp & Henrik Lund
Center for arbejdsmiljø og arbejdsliv,
Roskilde universitet

Arbejdstid – kontraktens kerne

Arbejdet reguleres via:

Normal tid, overtid/mertid, ferie, pauser og hviletidsbestemmelser

Men

- Ofte er arbejdstiden reelt ureguleret pga. individ- og situationsbestemt arbejdstid
- Arbejdstid selvvalgt eller bestemt af deadlines

Det flexible arbejde - velsignet eller forbandet

Det flexible arbejde er opgaveorienteret, overvinder bureaukrati og opsplitting, vi får muligheder for selv at disponere; alligevel er det psykisk belastende.

Casten von Otter: *"Aldrig har vi haft det så bra och mått så dåligt"*

Tidsmiljøet i det grænseløse arbejde

Min påstand: Vi skal fokusere på kvaliteten af tiden – *i forhold til opgaverne* - og tidsrytmerne hvis vi skal forstå hvordan tid, belastning og kvalitet i arbejdet hænger sammen.

Vores spørgsmål

- Hvordan kan vi begribe og studere kvaliteter i tid?
- Hvilke sammenhænge til belastning og kvalitet i arbejdet?
- Hvordan forbedrer vi 'tidsmiljøet'?

Projektsamfundet -The extended present Helga Nowotny

Vi lever fra projekt til projekt, mens de daglige og mere ensformige rutiner i hverdagen træder i baggrunden.

Øjebliksorientering. Vi er konstant tilgængelige i forhold til udefrakommende impulser og informationer. Og i nuet er der ikke plads til at planlægge for fremtiden. Uforudsigelighed er et nyt vilkår.

IT-samfundet John Urry

IT udviklingen – de hurtige informationsstrømme fører til:

- **Acceleration**, IT muliggør hurtigere informationsstrøm og kommunikation, en mulighed som ofte bliver til et krav.
- **Polykronitet**. Vi løser mange opgaver samtidig – opgaver som ikke nødvendigvis har noget med hinanden at gøre, men som puttes ind imellem hinanden.
- **Individuel tid**, Nye teknologier tillader os at organisere arbejdet ud fra individuelle præferencer.

Den hurtige tid æder den langsomme Thomas Hylland Eriksen

- **Fragmenteret tid**, opdeling af tiden i små bidder som ikke hænger sammen
- **Stacking** – vi løser mange opgaver samtidig
- Manglende **mellemlid**

Indspil fra tidssociologien

Kontinuitet og længere tidshorisonter kontra:

- Acceleration
- Kompression – mangel på mellemrum
- 'her og nu' tid
- Fragmenteret tid
- Uforudsigelighed
- Polychroni – multitasking
- Asynchroni – de individuelle tidsrytmer

Tidskonflikter i arbejdslivet

- Tidspuslespillet. Håndtering af tidskonflikter – selvledelse af tid - er en daglig opgave. Og kan være en kilde til stress.
- Konflikter handler om at modsætninger mellem den kvalitet af tid der er til rådighed, og den kvalitet af tid som opgaverne kræver
- Det er ofte konflikter mellem 'hurtig tid' og 'langsom tid'. Ex. Nogle opgaver kræver en særlig kvalitet i tiden, tid til fordybelse og længere tidshorisonter; hvordan passes de ind?

To skolecases

Karakteristik af skolerne

- Stærk social og humanistisk profil
- Høje ambitioner såvel fagligt som socialpædagogisk
- Stærk udviklingskultur
- Anti-bureaukratisk / Neo-bureaukratisk
- Selvledende medarbejdere og teams
- Selektiv rekruttering af passionerede medarbejdere

På skolerne er der:

Mange 'kerneopgaver': det fagligt dygtige barn, det socialt velfungerende og demokratiske barn, den rummelige skole

Teams, projektorientering, dialog med forældre, børn, myndigheder etc

Tidsmiljøet og PA-belastning på skolerne

- Antallet af interpersonelle kommunikationsrelationer på en almindelig dag er ekstremt højt (afbrydelser og forstyrrelser af det planlagte)
- Koordinations - og kommunikations-arbejdet eksploderer
- Ujævne arbejdsrytmer, øjeblikorientering og stor intensitet
- Hurtig tid på skolen og langsom tid udenfor
- Flow oplevelser når undervisningen lykkedes
- Mange hektiske ekstraordinære begivenheder f.eks. Tæskehold, teateropsætning og miljøuge

Tidsanvendelsen

- Teamorganiseringen er en tidsrøver – masser af ad-hoc planlægning
- Mellemrum fyldes ud – ingen pauser
- Holder møder i en uendelighed
- Forholdsvis meget kontakt med forældre ud over skole-hjem samtaler
- Konfliktløsning og forebyggelse skaber uforudsigelighed og bryder planer

Tidskonflikter i lærerarbejdet

- Håndtering af tidskonflikter – selvledelse af tid - er en daglig opgave og for mange en kilde til stress.
- Konflikterne handler ofte om modsætninger mellem den tid der er til rådighed, og egen forståelse af, hvordan opgaverne bør løses.
- Det er ofte konflikter mellem 'hurtig tid' og 'langsom tid'. Ex. Nogle opgaver kræver en særlig kvalitet i tiden, tid til fordybelse og længere tidshorisonter; hvordan passes de ind?

Selvledelse af tid betyder at:

- Alle mellemrum fyldes ud, bl.a. med ad hoc koordination
- Tiden fragmenteres af afbrydelser
- Ujævne rytmer og lange arbejdsdage
 - Vanskeligheder ved at samordne skemalagte aktiviteter med de 'kreative', og mange møder
- Uforudsigelighed og fleksibilitet
 - Pres for nye ideer og projekter, fælles tilpasning og dækning af sygdom

'Slow time' presses ud

Opgaver der kræver fordybelse og længere tidshorisonter lægges udenfor skolen – i det private rum, arbejdstiden udvides

... men også 'her og nu opgaver' flytter på grund af IKT hjem

Det fælles perspektiv lider

Svært at finde tid til langsigtede opgaver som kræver kontinuitet og fælles diskussioner.

- At sikre lærernes faglige og pædagogiske udvikling
- At udvikle skolen som organisation og arbejdsplads

Illustrative udsagn fra lærerne:

”Lærerintra kan være overvældende. Man skal logge på flere gange om dagen for at følge med. Hvis du kun logger på en gang i døgnet bliver du overvældet.”

"Der er mange facetter i arbejdet. Du føler aldrig, du er færdig. Du kan altid gøre det bedre. Du har altid noget i baghovedet fra skolen"

"Projektuger er meget travle, og man er på konstant, men fordi det er en kortvarig spidsbelastning, kan man klare det"

” Vi fordeler jo tit tingene mellem os, så man er ligesom nødt til at få gjort tingene færdigt. Man er sgu nødt til at arbejde, til tingene er gjort, fordi ellers så sidder der nogle andre og mangler det.... Og det gælder f.eks. også sygdom. Vi dækker jo selv, og det betyder jo også, at det kan godt være, man er kommet til at putte en gang panodil i ungen, og så er de blevet sendt i børnehaven alligevel, hvor man egentlig har hamrende dårlig samvittighed og tænker: du burde bare være blevet hjemme. Oh håber på at den går..”

” Denne her gang, der sagde jeg f.eks. til min familie: jeg er her ikke i weekenden. Jeg kommer op, når vi skal spise osv., men ellers, så sidder jeg i kælderen. Og det var simpelthen for at få lov at koncentrere mig og blive færdig. Det tog mig en hel weekend, hvor jeg faktisk ikke så andre”

"Sygdom i teamet, det kan virkelig få det hele til at ramle. Jeg var i et ikke-funktionsdueligt team på et tidspunkt, så er det stressende."

"Jeg skal have fuldstændig ro. Støj generer mig normalt ikke, men når jeg kommer hjem, så skal jeg lige have den der halve time ... Jeg skal lige trække stikket ud, før jeg kan køre videre"

Studiet af skolernes tidsmiljø viser:

At kontinuitet og længere tidshorisonter i arbejdet trues og udfordres af:

- Social acceleration gennem eksplosion i antallet af interpersonelle relationer, herunder afbrydelser
- Kompression af skoledagen og dermed mangel på mellemrum hvor der er tid og overskud til refleksion
- Stærk 'her og nu' orientering styret af ad hoc koordination, presserende konflikter og opgaver
- Tiden fragmenteres
- Stigende uforudsigelighed
- Mange eksempler på polychroni og asynchoni

Hvordan kan vi forbedre tidsmiljøet

- Karakteriser tidens kvalitet i dit eget arbejde, eller på et arbejdsområde du kender godt.
- Udpeg typiske tidskonflikter i forhold til at nå 'kerneopgaverne'
- Diskuter strategier til at skabe et bedre tidsmiljø

Hvordan kan man skabe bedre tid og bedre rytmer?

- Større regelmæssighed i mødetider og steder?
- Reducere tilgængelighed?
- Restituerende pauser – hvordan?
- Afgrænse projektarbejdet?

Balance mellem kerneopgave og biopgaver – lette og svære opgaver samt reformulering af kerneopgaven?

Fremme en arbejdspladskultur hvor der er legitimt at sige fra?

Ledelse af tidsanvendelsen?